

BUGETUL DE TIMP ACORDAT PROMOVĂRII SĂNĂTĂȚII ÎN ACTIVITATEA ASISTENȚILOR MEDICALI LA NIVEL COMUNITAR

Angela BARONCEA,
Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie Nicolae Testemițanu

Summary

The time budget given for health promotion in the activity of nurses at community level

In this paper the results of time budget given for health promotion in the activity of nurses at community level are presented. Timing parameters for health promotion included the following tools: lifestyle, health education, health schools, health care.

Keywords: budget, given, community, health

Резюме

Бюджет времени, отведенного для пропаганды здоровья в деятельности медсестер на уровне общин

В данной работе представлены результаты отведенного бюджета времени в деятельности медсестер для укрепления здоровья на уровне общин. Параметры времени пропаганды здорового образа жизни в деятельности медсестер включают в себя инструменты: образ жизни, стиль жизни, медицинское образование, школы здоровья, медицинскую помощь.

Ключевые слова: бюджет, время, община, здоровье

Introducere

Pornind de la ideea că toate activitățile de promovare a sănătății, prevăzute și planificate în contextul implementării Programului național de educație pentru sănătate a populației și promovarea modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 82-85 din 15.06.2007, se poziționează în timp, ne propunem să analizăm felul în care asistenții medicali din centrele de sănătate utilizează cea mai importantă și prețioasă sursă – **timpul**.

Prin cronometrarea celor cinci zile de muncă tipice ale celor 120 de asistenți medicali din centrele de sănătate din cele trei zone economico-geografice, ne-am propus să argumentăm științific bugetul de timp acordat promovării sănătății în activitatea asistenților medicali la nivel comunitar.

Dimensiunile de măsurare a timpului în promovarea sănătății, utilizate în studiu, stabilesc gradul de eficiență a factorului decizional în cadrul acestor instituții de nivel comunitar. Din cele relatate, în

condițiile în care se respectă regula GO-YO, esențială în activitățile de promovare a sănătății în managementul timpului, se presupune planificarea a 60% din timp, iar 40% fiind lăsate pentru evenimentele-surpriză. Studiile efectuate în dimensiunile de măsurare a timpului demonstrează că pentru fiecare minut în zi petrecut planificând activitățile de promovare a sănătății, o asistentă medicală câștigă 4 minute atunci când vine momentul desfășurării acelei activități. Totodată, conform rezultatelor mai multor cercetări, performanțele se obțin din 10% inspirație, 40% transpirație și 50% organizare.

Așadar, controlul timpului personal și analiza gestionării lui contribuie în mod esențial la fortificarea capacității de a utiliza eficient timpul acordat pentru promovarea sănătății de către asistenții medicali în centrele de sănătate la nivel comunitar.

Rezultatele cronometrice ale normativelor de timp acordate pe parcursul zilei de muncă a asistenților medicali în promovarea sănătății, vor permite ridicarea nivelului de cunoștințe în educația pentru sănătate, creșterea indicatorilor de sănătate și a calității vieții populației. Pentru „fotografierea” unei zile de muncă în promovarea sănătății și determinarea dimensiunilor de timp, au fost selectate 94 de asistente medicale și un observator fizic care a monitorizat, a cronometrat și a fixat activitățile și durata acestora în decurs de cinci zile.

Rezultate și discuții

În continuare vom prezenta rezultatele obținute ale cronometrării timpului acordat pentru promovarea sănătății al unei asistente medicale (în zi, pe parcursul celor cinci zile lucrătoare și în total pe săptămână). Datele sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1

Ponderea timpului total acordat activităților de către o asistentă medicală în promovarea sănătății (în zi, pe parcursul a cinci zile lucrătoare și în total pe săptămână)

No	Activități de promovare a sănătății	1 zi	2 zi	3 zi	4 zi	5 zi	Total pe săptămână	Pondere %
1	Promovarea sănătății	59'10"	59'10"	59'10"	59'10"	59'10"	295'50"	100
2	Modul de viață	10'	10'	10'	10'	10'	50'	±16,92
3	Stilul de viață	10'	10'	10'	10'	10'	50'	±16,92
4	Educația în sănătate	125"	125"	125"	125"	125"	6025"	±20,39
5	Școli de sănătate	15'	15'	15'	15'	15'	75'	±25,38
6	Îngrijiri de sănătate	125"	125"	125"	125"	125"	6025"	±20,39

Analizând rezultatele cronometrării timpului acordat pentru promovarea sănătății pe activități ce s-au înregistrat în decursul unei zile de lucru, o asistentă medicală a înregistrat în total 59 minute și 10 secunde.

Din timpul total acumulat, 59 minute și 10 secunde alocate pentru promovarea sănătății în zi

s-au utilizat în următoarea ordine: cel mai mult timp, de 15 minute (25,38±%), a fost utilizat de asistenta medicală în *Școli de sănătate*, urmat de activitățile *Educație în sănătate*, cu 12 minute și 5 secunde (±20,39%), și *Îngrijiri de sănătate*, la fel cu 12 minute și 5 secunde (±20,39%).

Tot în această zi, pentru activitatea *Modul de viață* s-au utilizat 10 minute din timpul total, ceea ce constituie ±16,92%, și respectiv 10 minute sau ±16,92% pentru activitatea *Stilul de viață*.

Prezintă interes în studiul realizat repartizarea dimensiunilor de timp total, obținut în urma cronometrării, ce s-au înregistrat în decurs de o săptămână. Timpul acumulat a constituit 295 de minute și 50 de secunde din totalul timpului programat la o asistentă medicală în centrele de sănătate. Acest timp s-a repartizat pe activități în ordinea următoare: cea mai înaltă pondere – de 75 minute sau ±25,38% – revine activității de promovare a sănătății *Școli de sănătate*, urmînd activitățile *Educația în sănătate* și *Îngrijiri în sănătate*, cu aceeași dimensiune de timp utilizată de 60 minute și 25 secunde (±20,39%). Tot în această săptămână, pentru activitatea *Modul de viață* s-au utilizat din timpul total 50 minute, ceea ce constituie ±16,92%, și respectiv același timp de 50 minute (±16,92%) activității *Stilul de viață*.

În decurs de o lună, în urma cronometrării timpului pentru promovarea sănătății, s-a înregistrat o altă dimensiune de măsurare. Astfel, s-au înregistrat 1301 minute și 40 secunde din totalul timpului programat la o asistentă medicală în centrele de sănătate. Timpul total înregistrat pe parcursul unei luni s-a utilizat în următoarea ordine: ponderea cea mai mare – de 330 minute sau ±25,36% – revine activității *Școli de sănătate*. Activitățile de promovare a sănătății *Educația în sănătate* și *Îngrijiri în sănătate* au înregistrat câte 265 de minute și 50 de secunde (±20,4%). Activitățile *Modul de viață* și *Stilul de viață* au acumulat dimensiuni de 220 de minute, cu o pondere de ±16,91% fiecare.

În studiul realizat, prezintă un interes aparte repartizarea timpului total obținut în urma cronometrării, acumulat în decurs de un an, în centrele de sănătate. Timpul calculat în promovarea sănătății pe parcursul unui an a constituit 15620 de minute. Acest timp a fost utilizat cu o dimensiune mai mare în cadrul activității *Școli de sănătate*, cu un buget de timp de 3960 minute sau ±25,36%, urmată de activitățile *Educația în sănătate* și *Îngrijiri în sănătate*, ambele cu 3190 minute și o pondere de ±20,43%. Dimensiunile de timp cele mai mici, obținute în urma cronometrării în decurs de un an, revin activităților *Modul de viață* și *Stilul de viață*, cu 2640 minute și cu ponderea de ±16,91%.

Urmărind rezultatele obținute în cadrul studiului realizat, am acordat o deosebită atenție

elementului extrem de important în promovarea sănătății – *Modului de viață* și componentelor incluse. Dimensiunile de timp vor fi înregistrate în decurs de o zi, o săptămână, o lună și un an în centrele de sănătate la nivel comunitar (tabelul 2).

Tabelul 2

Rezultatele obținute în urma promovării sănătății, ale segmentului de activitate „Modul de viață” și ale activităților incluse în elementul respectiv, în raport de timp și pondere procentuală a unei asistente medicale în centrele de sănătate, pe parcursul unei zile, săptămâni, luni și al unui an

Total în an	2640' (100%)	264' (10,0%)	1267' (48,0%)	950'24" (36,0%)	158'24" (6,0%)
Total în lună	220' (100%)	22' (10,0%)	105'36" (48,0%)	79'12" (36,0%)	13'12" (6,0%)
Total în săptămână	50' (100%)	5' (10,0%)	24' (48,0%)	18' (36,0%)	3' (6,0%)
Total în zi	10' (100%)	1' (10,0%)	4'80" (48,0%)	3'60" (36,0%)	0,60" (6,0%)
	Modul de viață	Mediu sigur și sănătos	Alimentație sănătoasă	Activitate fizică	Alte activități

Analizând datele expuse în tabelul 2, am observat că bugetul de timp total în promovarea sănătății în segmentul *Modul de viață* s-a repartizat astfel: într-o zi de muncă, timpul înregistrat a constituit 10 minute, cu o pondere de 100%, urmat de activitatea de promovare a sănătății *Mediu sigur și sănătos*, cu 1 minut și o pondere de ±10,0%. O altă dimensiune de măsurare în promovarea sănătății a fost *Alimentația sănătoasă*, cu un buget de timp acordat în zi de 4 minute și 80 secunde, ceea ce a constituit ±48,0%. Tot în segmentul *Modul de viață* a fost măsurată și dimensiunea *Activitatea fizică*, cu o durată de timp de 3 minute și 60 secunde. Ultima dimensiune de măsurare a timpului înregistrată a fost *Alte activități*, cu 0,60 secunde și o pondere de ±6,0%.

Următoarea acțiune a fost măsurarea dimensiunilor de timp al unei asistente medicale în decurs de o săptămână, în segmentul *Modul de viață*, și a componentelor activităților incluse în instrumentul dat în centrele de sănătate.

La această etapă a studiului, bugetul de timp total s-a repartizat astfel: timpul total înregistrat la segmentul *Modul de viață* a constituit 50 minute, cu o pondere de 100%, urmat de activitatea *Mediu sigur și sănătos* cu 5 minute și ponderea de ±10,0%. O altă dimensiune de activitate a asistentei medicale revine *Alimentației sănătoase*, timpul înregistrat a fost de 24 minute și ponderea de ±48,0%. Dimensiunea *Activitatea fizică*, inclusă în segmentul *Modul de viață*, a fost înregistrată cu o durată de timp de 18 minute și o pondere de ±36,0%. O altă dimensiune inclusă a fost *Alte activități*, cu o durată de timp de 3 minute și o pondere procentuală de ±6,0%.

Cronometrarea timpului acordat promovării sănătății în decurs de o lună s-a repartizat astfel: timpul total înregistrat la segmentul *Modul de viață* a fost de 220 minute, ce constituie o pondere de 100%. Următoarea dimensiune în segmentul dat a fost activitatea *Mediu sigur și sănătos*, cu 22 minute și ponderea de $\pm 10,0\%$. Dimensiunea *Alimentația sănătoasă* a înregistrat 105 minute și 36 secunde și o pondere de $\pm 48,0\%$. Dimensiunea *Activitatea fizică* cuprinde 79 minute și 12 secunde, cu ponderea de $\pm 36,0\%$. Dimensiunii *Alte activități* îi revin 13 minute și 12 secunde sau $\pm 6,0\%$.

În continuare vom prezenta dimensiunea de promovare a sănătății la segmentul *Modul de viață* și activitățile de măsurare a acestei componente în munca unei asistente medicale în decurs de un an. Astfel, bugetul de timp utilizat s-a repartizat în felul următor: timpul total înregistrat la segmentul *Modul de viață* a constituit 2640 minute, cu ponderea de 100%. Activitatea *Mediu sigur și sănătos* cuprinde 264 minute și ponderea de $\pm 10,0\%$. O altă dimensiune de măsurare a activității a fost *Alimentația sănătoasă*, cu o durată de timp de 1267 minute și 12 secunde și ponderea de $\pm 48,0\%$. Dimensiunea *Activitatea fizică* timp de o lună a acumulat 79 minute și 12 secunde, cu o pondere de $\pm 36,0\%$. Și ultima dimensiune de măsurare a promovării sănătății a unei asistente medicale în decurs de o lună – *Alte activități* – cuprinde o durată de timp de 13 minute și 12 secunde și o pondere de $\pm 6,0\%$.

În încheiere prezentăm ultima dimensiune de promovare a sănătății la segmentul *Modul de viață* și activitățile de măsurare a acestei componente ce revin unei asistente medicale în decurs de un an. Bugetul de timp utilizat în promovarea sănătății la segmentul dat și activitățile incluse s-au repartizat astfel: timpul total înregistrat la segmentul *Modul de viață* în decurs de un an a constituit 2640 minute cu o pondere de 100%. Următoarea dimensiune măsurată a fost activitatea *Mediu sigur și sănătos*, cu 264 minute și o pondere de $\pm 10,0\%$. O altă dimensiune a fost activitatea *Alimentația sănătoasă*, cu o durată de timp de 1267 minute și 12 secunde și ponderea de $\pm 48,0\%$. A urmat activitatea de promovare a sănătății *Activitatea fizică*, cu o durată de timp de 950 minute și 24 secunde, cu o pondere de $\pm 36,0\%$. Ultima acțiune de măsurare a timpului acordat de o asistentă medicală în decurs de un an în promovarea sănătății revine dimensiunii *Alte activități*. Aceasta a constituit 158 minute și 24 secunde cu ponderea de $\pm 6,0\%$.

Rezultatele obținute în urma cronometrării timpului utilizat pentru promovarea sănătății de către o asistentă medicală în decurs de o zi/ săptămână/ lună/ an sunt argumentate prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 400 *Cu privire la organizarea activităților*

de educație pentru sănătate și promovarea modului sănătos de viață pentru anii 2008-2015, punctul 6.3, care stipulează: „A prevedea în educația pentru sănătate și promovarea modului sănătos de viață activități nu mai puțin de 6 ore lunar în limitele timpului de lucru al fiecărui lucrător medical”.

În continuare am propus compararea celor expuse în normativul de educație pentru sănătate cu rezultatele cronometrării dimensiunilor obținute în segmentul *Promovarea sănătății* și activităților incluse.

Rezultatele obținute privind timpul acordat pentru promovarea sănătății de către o asistentă medicală au fost calculate în decurs de o zi, o săptămână, o lună și un an. Prezintă interes rezultatele timpului total la segmentul *Promovarea sănătății*, calculate în decurs de o lună. Formula de calcul a fost elaborată de către profesorul I. Prisăcaru și modificată de autor. Astfel, timpul a fost calculat după următoarea formulă:

$$T_{K/P} = T_M + T_S + T_E + T_f + T_i / 60,$$

unde:

$T_{K/P}$ – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății;

T_M – timpul cheltuit în promovarea modului sănătos de viață;

T_S – timpul cheltuit pentru promovarea unui stil de viață sănătos;

T_E – timpul cheltuit în educația pentru sănătate;

T_f – timpul cheltuit în școli de sănătate

T_i – timpul cheltuit pentru îngrijiri de sănătate;

60 – transferul datelor în ore.

Înlocuind datele în formulă, obținem:

$T_{K/P} = 220' + 220' + 265'50'' + 330' + 265'50'' / 60 = 1301$ minute și 40 secunde, timp ce constituie 21 de ore și 41 de minute.

Prin urmare, în decurs de o lună, în centrele de sănătate la nivel comunitar, timpul total utilizat la segmentul *Promovarea sănătății* de către o asistentă medicală a constituit 21 ore și 41 minute. Timpul acordat este cu 3,6 ore mai mare comparativ cu normativul propus de Ministerul Sănătății.

Prezintă interes utilizarea timpului total de 1301 minute și 40 de secunde la segmentul *Promovarea sănătății* pe activități ce au fost incluse în această componentă la o asistentă medicală pe parcursul unei luni în centrele de sănătate la nivel comunitar.

În continuare prezentăm rezultatele obținute la componenta *Modul de viață* și ale activităților incluse, la o asistentă medicală pe parcursul unei luni. Calculele s-au efectuat în felul următor:

$$T_{K/M} = T_M + T_A + T_{AF} + T_{Alt} / 60,$$

unde:

$T_{K/M}$ – timpul total cheltuit pentru promovarea *Modului de viață*;

T_M – timpul cheltuit în promovarea *Mediului sigur și sănătos*;

T_A – timpul cheltuit pentru promovarea *Alimentației sănătoase*;

$T_{A/F}$ – timpul utilizat în promovarea *Activităților fizice*;

T_{Alt} – timpul cheltuit în promovarea *Altor activități*;

60 – transferul datelor în ore.

Înlocuind în formulă datele segmentului *Modul de viață*, obținem:

$T_{K/M} = 22' + 105'36'' + 75'12'' + 13'12'' / 60 = 220$ minute, ceea ce constituie 3 ore și 40 minute.

Astfel, timpul total utilizat la componenta *Modul de viață* și activitățile incluse în acest instrument la o asistentă medicală în decurs de o lună, în centrele de sănătate la nivel comunitar, a constituit 3 ore și 40 minute, ceea ce este egal cu 16,91% din totalul segmentului *Promovare a sănătății*.

O altă dimensiune de măsurare a timpului utilizat în promovarea sănătății la o asistentă medicală în decurs de o lună este segmentul *Stilul de viață* cu activitățile incluse în acest instrument. Au fost calculate datele după formula următoare:

$$T_{K/S} = T_F + T_A + T_D + T_{Alt} / 60,$$

unde:

$T_{K/S}$ – timpul total cheltuit pentru promovarea *Stilului de viață*;

T_F – timpul cheltuit pentru promovarea sănătății prin combaterea *fumatului*;

T_A – timpul folosit pentru promovarea sănătății prin combaterea *alcoolului*;

T_D – timpul cheltuit pentru promovarea sănătății prin combaterea *drogurilor*;

T_{Alt} – timpul cheltuit pentru promovarea sănătății prin *alte activități*.

Înlocuind datele segmentului *Stilul de viață* în formulă, obținem:

$T_{K/S} = 66' + 88' + 44' + 22' / 60 = 220$ minute, ce constituie 3 ore și 40 minute.

Prin urmare, timpul total utilizat la componenta *Stilul de viață* și activitățile incluse la o asistentă medicală în decurs de o lună, în centrele de sănătate la nivel comunitar, a constituit 3 ore și 40 minute sau 16,91% din totalul segmentului *Promovarea sănătății*.

În continuare am determinat dimensiunea de măsurare a timpului acordat în promovarea sănătății de o asistentă în decurs de o lună în segmentul *Educație în sănătate* și activitățile incluse în componenta respectivă. S-a calculat după următoarea formulă:

$$T_{K/E} = T_C + T_L + T_{Alt} / 60,$$

unde:

$T_{K/E}$ – timpul total cheltuit pentru *Educația pentru sănătate*;

T_C – timpul total cheltuit pentru educația în sănătate prin *comunicare*;

T_L – timpul total cheltuit pentru educația în sănătate prin *lecții și seminare*;

T_{Alt} – timpul total cheltuit pentru educația în sănătate prin *alte activități*.

Înlocuind datele segmentului *Educația în sănătate* în formulă, obținem:

$T_{K/E} = 84'20'' + 106'20'' + 75'10'' / 60 = 265$ minute și 50 secunde, ceea ce a constituit 4 ore 25 minute și 50 secunde.

Astfel, timpul total utilizat la componenta *Educația în sănătate* și activitățile incluse a constituit 4 ore și 25 minute, ceea ce este egal cu 20,41% din totalul timpului acordat segmentului de *Promovare a sănătății*.

În continuare vom prezenta următoarea dimensiune de măsurare a timpului acordat în promovarea sănătății – *Școli comunitare* și componentele incluse – după următoarea formulă:

$$T_{K/S} = T_{S1} + T_{S2} + T_{S3} + T_{Alt} / 60,$$

unde:

$T_{K/S}$ – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *Școli comunitare*;

T_{S1} – timpul total acordat promovării sănătății prin *Școala diabetului*;

T_{S2} – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *Școala hipertensivului*;

T_{S3} – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *Școala gravidelor*;

T_{Alt} – timpul total utilizat pentru promovarea sănătății prin *alte activități*.

Înlocuind datele segmentului *Școli comunitare* în formulă, obținem:

$T_{K/S} = 66' + 132' + 66' + 66' / 60 = 330$ minute, ceea ce constituie 5 ore și 30 minute.

Timpul total utilizat la segmentul *Școli comunitare* și alte activități ce se includ în această componentă la o asistentă medicală în decurs de o lună, în centrele de sănătate la nivel comunitar, a constituit 5 ore și 30 minute sau 25,36% din totalul segmentului *Promovare a sănătății*.

Ultima dimensiune de măsurare a timpului total utilizat de o asistentă medicală, în decurs de o lună, pentru promovarea sănătății revine segmentului *Îngrijiri de sănătate* și componentelor incluse. Calculele s-au efectuat după următoarea formulă:

$$T_{K/I} = T_P + T_V + T_{Alt} / 60,$$

unde:

$T_{K/I}$ – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *îngrijiri de sănătate*;

T_p – timpul total utilizat pentru promovarea sănătății prin *patronajul gravidelor*;

T_v – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *vaccinări*;

T_{Alt} – timpul total cheltuit pentru promovarea sănătății prin *alte activități*.

Înlocuind datele segmentului *Îngrijiri de sănătate* în formulă, obținem:

$T_{K/I} = 106'20'' + 84'20'' + 75'10'' / 60 = 265$ minute și 50 secunde, ceea ce constituie 4 ore 25 minute și 50 secunde.

Prin urmare, timpul total utilizat la componența *Îngrijiri de sănătate* și activitățile incluse în acest instrument de o asistentă medicală în decurs de o lună, în centrele de sănătate la nivel comunitar, a constituit 4 ore 25 minute și 50 secunde, adică 20,41% din totalul timpului folosit la segmentul *Promovarea sănătății*.

În final, utilizarea timpului total acordat pentru *Promovarea sănătății* și activitățile incluse în segmentul dat de către o asistentă medicală s-a calculat conform formulelor descrise mai sus în decurs de o zi / o săptămână / o lună și un an.

Concluzii

1. Studiul efectuat ne-a permis să evidențiem consumul de timp de muncă real și să depistăm lipsurile și deficiențele în folosirea lui la asistenții medicali în procesul promovării sănătății populației la nivel comunitar.

2 Pentru măsurarea timpului de muncă al asistenților medicali consacrat promovării sănătății populației la nivel comunitar, a fost elaborată *Foaia de fotografiere individuală* a tuturor consumurilor de timp în ordinea de succesiune a acțiunilor ce au fost realizate pe parcursul unei zile de muncă în special pentru promovarea sănătății.

3. În cadrul studiului a fost efectuată *cronometrarea selectivă a timpului acordat* pentru promovarea sănătății în decurs de o zi / o săptămână / o lună și în decurs de un an.

4. Rezultatele studiului efectuat în măsurarea timpului acordat promovării sănătății ne servesc la: determinarea pierderilor de timp și a cauzelor acestora în promovarea sănătății; compararea diverselor metode de muncă prin depistarea celei mai eficiente pentru promovarea sănătății; stabilirea normelor și a normativelor de muncă în promovarea sănătății; verificarea calității normelor și a normativelor de muncă în promovarea sănătății.

Bibliografie

1. Duda Rene. *Gerontologie medico-socială*. Iași: Ed. Junimea, 1983, 185 p.
2. Enăchescu D., Marcu Gr. M. *Sănătate Publică și Management Sanitar*, colecția Medicinalis. București: Editura All, 1995, 320 p.

3. Duda Rene. *Sănătate Publică și Management*. Iași: Moldtip, 1996, 220 p.
4. Melnic B. *Omul. Geneza existenței umane*. Chișinău, 1998, 220 p.
5. Borzan Cristina Maria, Mocean Florea. *Sănătate Publică*. Cluj-Napoca: Editura Medicală Universitară „Iuliu Hațieganu”, 2002, 274 p.
6. *Programul național de educație pentru sănătate a populației și promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015*, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 82-85 din 15.06.2007-2015.
7. Ordinul nr. 400 din 23.10.2008 cu privire la optimizarea activităților de educație pentru sănătate și promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2008-2015.